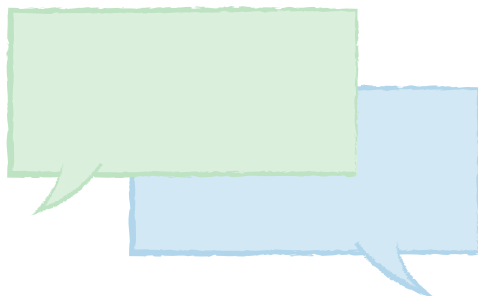

Betere verbinding tussen professionals in de jeugdzorg en volwassenen-ggz

Van visie naar oplossingsrichtingen

Samenwerking in de praktijk

Hoe ziet een goede verbinding tussen jeugdhulp en volwassenen-ggz eruit in de praktijk? Een ambulant begeleider bij een jeugdhulpaanbieder vertelt over haar ervaring met samenwerking met professionals in de volwassenen-ggz. Dit pakte goed uit voor de ouder en het kind, maar ook de professionals.

Welke casus staat je bij waarin je samengewerkt hebt met de volwassenen-GGZ?

“Een gezin dat ik al lang kende. Ik had moeder ondersteund met opvoeden toen het kind klein was, en die ondersteuning was gestopt toen het gezin op de rit was. Moeder had alleen wel psychische problematiek en raakte op gegeven moment uit balans. Toen werd besloten haar kind in een netwerkgezin te plaatsen en werd een gezinsvoogd ingeschakeld. Die heeft de volwassenen-ggz ingezet: een psycholoog en andere hulpverleners, zoals een sociaal psychiatrisch verpleegkundige. Ik werd toen ook opnieuw betrokken.”

Hoe is de samenwerking (succesvol) verlopen?

“De moeder wist zelf goed wat voor hulp ze nodig had. Vanuit de jeugdhulp hebben we de moeder in eerste instantie geïnterviewd. Zo kwamen we erachter wat ze belangrijk vond en hoe we samen aan de slag konden. Vervolgens hebben we alle ondersteuning vormgegeven vanuit een basis van vertrouwen en transparantie. Daardoor kwam de moeder in meewerkstand, en liet ze hulpverlening meer toe.

Deze moeder heeft een hoog risico dat ze in de toekomst weer uit balans raakt. Zowel vanuit de volwassenen-ggz als vanuit jeugdhulp werd daarom gewerkt aan een veiligheidsplan. Zo'n plan is bedoeld voor situaties waarin de moeder opnieuw uit

balans raakt. We hebben die twee plannen samen-gevoegd tot één veiligheidsplan. Hiervoor hebben we met een heel team én het systeem rond de moeder, waaronder nauwe vrienden en betrokken hulpverleners, de situatie in kaart gebracht. Ook hebben we opgeschreven wie waar en wanneer verantwoordelijk voor is. Alle professionals weten nu aan welke signalen ze kunnen herkennen dat moeder uit balans raakt en de ouderrol in het geding komt, en hoe ze dan moeten handelen. Zo kunnen we de situatie gezamenlijk in de gaten houden. Iedere zes weken is er een multidisciplinair overleg. Alle betrokkenen doen hieraan mee, inclusief moeder zelf. We werken goed samen, ondanks de verschillende disciplines en achtergronden.”

Wat zou er gebeurd zijn als er geen samenwerking was geweest?

“Moeder is altijd heel gemotiveerd geweest om haar kind zelf op te voeden en een goede moeder te zijn. Door samen te werken, weten de betrokken professionals elkaar snel te vinden als het weer spannend wordt. Dat geeft voldoende zekerheid dat het kind weer thuis kan wonen. Dit was waarschijnlijk niet mogelijk geweest als we niet zo goed op elkaar hadden afgestemd. En ook niet als we allemaal vanuit ons eigen perspectief hadden gehandeld.”

Woord vooraf

Veel ouders van kinderen in jeugdhulp en jeugd–bescherming hebben psychische problemen. Dat is geen nieuws. Om het kind goed te helpen, is het vaak nodig om ook aan de slag te gaan met de psychische problematiek van de ouder(s). Ook voor volwassenen die al in behandeling zijn in de volwassenen–ggz is het helpend om met hen na te gaan wat zij nodig hebben om hun verschillende rollen, waaronder de ouderrol, goed te vervullen. Dat is niet alleen in het belang van het kind, maar ook van de ouder. Iedere ouder wil immers in de basis dat het goed gaat met zijn of haar kind.

Integrale hulp is bewezen effectief, maar vraagt een goede verbinding tussen het jeugddomein en de volwassenen–ggz. Daar is ook hard aan gewerkt, resulterend in onder meer standaarden en handreikingen, en worden ook in de context van het Toekomstscenario Kind en Gezin nog verdere stappen gezet. Tegelijkertijd zien we dat die samenwerking niet vanzelfsprekend tot stand komt; een gezamenlijke visie op deze samenwerking lijkt te ontbreken. Op verzoek van het ministerie van VWS hebben we daarom in de afgelopen maanden gewerkt aan een door beide domeinen gedeelde visie op samenwerking, en concrete mogelijkheden om daar samen aan te werken. We zijn daarvoor in gesprek gegaan met professionals uit zowel de jeugdhulp en jeugdbescherming als de volwassenen–ggz en hebben ook het gesprek tussen deze professionals gefaciliteerd.

Integrale hulp organiseren kan best lastig zijn. Het vraagt samenwerking vanuit verschillende stelsels, die elk een eigen logica kennen. Zo is systemisch kijken vanuit het sociaal domein de norm, terwijl in de Zorgverzekeringswet de focus ligt op het gericht

behandelen van het individu: de professional in de volwassenen–ggz wordt in eerste instantie dan ook daarop aangesproken. We merken dat professionals in de volwassenen–ggz enthousiaster zijn over samenwerking als ze concreet gezien hebben wat dit voor hun cliënt kan betekenen, maar velen hebben een dergelijke ervaring niet. Vanuit het jeugddomein is de wens tot samenwerking sterker, maar bestaan soms onrealistische verwachtingen over wat de volwassenen–ggz kan en hoe dat werkt. Het verschil in perspectief frustrert vaak de samenwerking.

Om de verschillen te overbruggen, hebben we in dit document een aantal praktische tips voor professionals opgenomen, met daarbij ook suggesties voor organisaties die met dit thema aan de slag willen. Vanuit de visualisatie van de visie op samenwerking kun je doorklikken op verschillende thema's. Zo'n plaat (en ook dit document), is uiteraard een simplificering van de werkelijkheid. Zo zijn gezinnen vaak al langer wisselend in zorg (in diverse trajecten en met verschillende zorgverleners), en spelen er ook veel andere thema's: denk bijvoorbeeld aan onderwijs, werk en inkomen, schulden. Daarnaast beslaan beide domeinen een breed spectrum aan hulpverlening. Zo zijn er binnen de jeugdzorg niet alleen verschillen tussen verschillende vormen van jeugdhulp (zoals jeugd–ggz, jeugd– en opvoedhulp jeugdhulp voor kinderen met een lvb en jeugdhulp vanuit het wijkteam), maar ook jeugdbescherming en jeugdreclassering. De tips zijn dan ook geen kant–en–klaar recept voor goede samenwerking, maar wel ingrediënten die gebruikt kunnen worden om samenwerking tussen domeinen van de grond te krijgen of te verbeteren.

Digitaal toegankelijke PDF

De toegankelijke versie kunt u [hier](#) downloaden.

We hopen dat het helpt om de verschillende perspectieven bij elkaar te brengen. Tot slot willen we alle professionals bedanken die de tijd hebben genomen om met ons in gesprek te gaan. We willen zeker ook de vier bestuurlijke ambassadeurs bedanken die ons geholpen hebben deze sessies te organiseren, en met ons gereflecteerd hebben op de uitkomsten: Nico Beuk (Arkin), Louise Rouwhorst (Trias Jeugdhulp), Krijnie Schotel (Samen Veilig Midden–Nederland) en Marc Verbraak (Pro Persona). Ook alle mensen die vanuit diverse landelijke partijen aan de denktank hebben deelgenomen hebben ons van waardevolle inzichten voorzien.

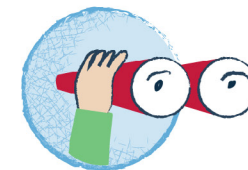
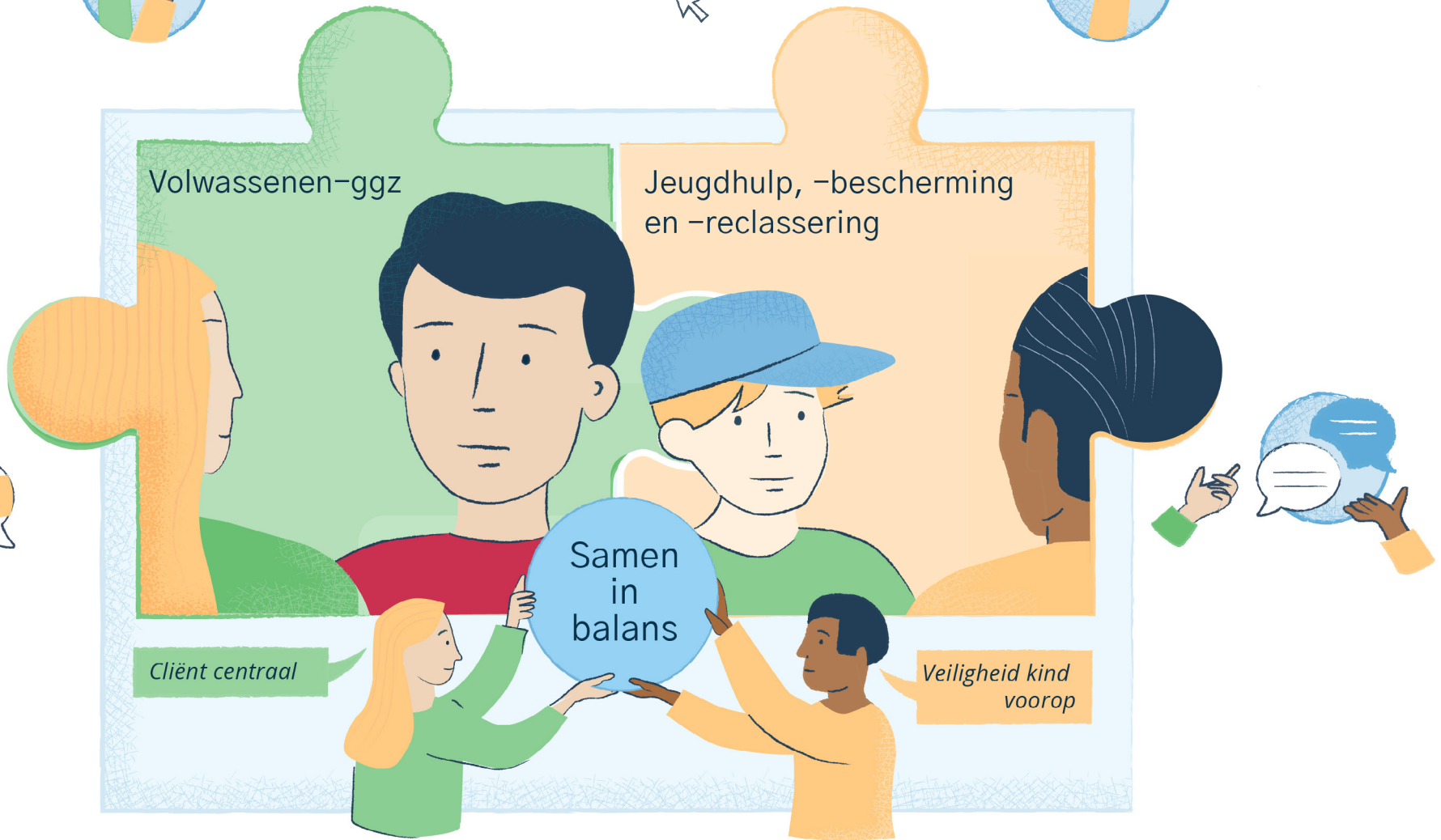
Oproep aan de bestuurders

Voor een goede samenwerking tussen het jeugddomein en de volwassenen–ggz is de interactie in de dagelijkse praktijk, zowel met de cliënt als met andere professionals, van groot belang. Dat vraagt best veel van professionals binnen de verschillende domeinen van zorg. In dit stuk worden praktische handreikingen gegeven voor het verbeteren van de samenwerking. Maar professionals kunnen dat niet alleen: dat kost tijd, vraagt aandacht en praktische ondersteuning, en op sommige punten wellicht ook extra opleiding of bijscholing. Als ambassadeurs van dit traject willen we daarom ook onze collega–bestuurders van instellingen in zowel het jeugddomein als de volwassenen–ggz vragen om de inhoud van dit document te ondersteunen en actief uit te dragen. Laten we samen kijken hoe we met onze professionals stappen kunnen zetten richting meer integrale hulp aan gezinnen.

Krijnie Schotel (Samen Veilig Midden–Nederland)
Marc Verbraak (Pro Persona)
Louise Rouwhorst (Trias Jeugdhulp)

Dit document is interactief. De huidige pagina is een visualisatie van de visie voor de samenwerking. Dit is tevens de inhoudsopgave van dit document. Klik op één van de onderdelen om naar de hoofdstukken te gaan.

Signaleren

/ Waarom?

Een goede verbinding tussen jeugdzorg en volwassenen-ggz begint bij signalering van ouderproblematiek. Hoe kun jij als professional tijdig herkennen dat de problematiek van jouw volwassen cliënt ook invloed heeft op de ouderrol? Of andersom, dat de problematiek van het kind waar jij mee praat beïnvloed wordt door problematiek van de ouders? Dit kan soms best ingewikkeld zijn. Vaak is immers niet het hele gezin in beeld, en moet je dus met beperkte informatie een inschatting zien te maken. Op tijd signaleren is wel nodig om snel te begrijpen wat nodig is en – indien nodig – de juiste hulp in te schakelen, en zo je cliënt verder te helpen.

/ Hoe?

1. Aandacht voor het thema

Signaleren vraagt als eerste aandacht voor het thema: vraag je in contact met je cliënt af of hier sprake is van ouderproblematiek die de ontwikkeling van het kind beïnvloedt? Bespreek je dit met de cliënt (zie ook het thema “[Bespreekbaar maken](#)”)? Heb je het daar wel eens over met collega’s, zowel binnen als buiten je eigen organisatie?

/ Wat vraagt dat?

Professionals kunnen in hun contact met cliënten (zowel ouders als kinderen) expliciet aandacht besteden aan de manier waarop invulling wordt gegeven aan de ouderrol. Voor professionals in de volwassenen-ggz is de [kindcheck](#), die wettelijk verplicht is, een mooie basis hiervoor; van hen wordt immers verwacht dat zij deze volledig en zorgvuldig uitvoeren. Jeugdzorgprofessionals kunnen hier op een vergelijkbare manier aandacht aan besteden; op sommige plekken wordt bijvoorbeeld ook standaard een ‘oudercheck’ gebruikt.

***Wat kunnen organisaties doen?** Organisaties moeten professionals hierin (onder)steunen. Bijvoorbeeld door regelmatig aandacht te besteden aan de kindcheck of vergelijkbare instrumenten, of een oudercheck beschikbaar te stellen. Zo bevestig je voor professionals het belang dat de organisatie eraan hecht. Manieren om dit te doen zijn via intercollegiale toetsing met aandacht voor hoe omgegaan wordt met de kind- of oudercheck, aandachtsfunctionarissen, of artikelen in interne nieuwsbrieven of op intranet.*

/ Hoe?

2. Bekendheid met signalen

Signaleren op het juiste moment kan best lastig zijn. Daarbij helpt het om te weten welke signalen een teken zijn dat er meer nodig is.

/ Wat vraagt dat?

Er zijn instrumenten beschikbaar om beter zicht te krijgen op mogelijke signalen. Kijk bijvoorbeeld naar de [risicokaart ouder-kindrelatie](#). Twijfel je nog of de signalen die je oppikt echt op mogelijke problemen wijzen? Kijk eens of je contact kunt zoeken met een professional uit het andere domein (zie ook thema “[Elkaar vinden](#)”), of bel Veilig Thuis voor advies. Dit kan ook als je nog niet zeker weet of een melding nodig is.

***Wat kunnen organisaties doen?** De organisatie kan professionals ondersteunen bij het herkennen van signalen door bijvoorbeeld themabijeenkomsten of bijscholing te organiseren.*

Goed voorbeeld

Goed voorbeeld: in Twente werkt men sinds kort met een [coördinatiepunt spoedhulp](#), waarbij organisaties uit de jeugdzorg en ggz samen de aanmeldingen rond crises oppakken en coördineren. De verwachting is dat dit leidt tot beter op elkaar afgestemde zorg en ondersteuning binnen gezinnen.

Bespreekbaar maken

/ Waarom?

Wanneer ouderproblematiek invloed kan hebben op de ontwikkeling van het kind, is het belangrijk om dit bespreekbaar te maken. Als professional kan je dat doen door te bespreken wat de ouder nodig heeft om de ouderrol te kunnen vervullen. Daaruit kan komen dat zorg vanuit een ander domein helpend is, maar dat hoeft niet. Dit is niet altijd een makkelijk gesprek, zeker als de behandelrelatie met een volwassen cliënt fragiel is of als ouders hun eigen problematiek ontkennen. Ook zijn ouders soms bang dat het kind uit huis wordt geplaatst. Tegelijkertijd vinden ouders hun kinderen belangrijk, en willen ze graag een goede ouder zijn. Als het lukt om over de schroom heen te komen, waarden ouders het als ze hiermee geholpen worden.

Goed voorbeeld

Om te voorkomen dat volwassen cliënten met een zorgvraag (vroegtijdig) afhaken of uit beeld verdwijnen, wordt in Amsterdam verkend of er gewerkt kan worden met een **wachtlijstgroep**. Er vinden dan al enkele voorbereidende gesprekken plaats, zonder direct te behandelen. Zo creëer je op een laagdrempelige manier inzicht in de eigen situatie en open je het gesprek op een manier die veilig voelt.

/ Hoe?

1. Aandacht voor de ouderrol als vanzelfsprekendheid

Wanneer je het systeem, waaronder ook de ouderrol, standaard onderdeel van de behandeling maakt en dit als zodanig introduceert, wordt het onderwerp minder bedreigend voor ouders. Dit geldt zowel voor jeugdzorg als volwassenen-ggz. Instrumenten als de werkkaart Hoe praat je met ouders over ouderschap? of de Richtlijn Kinderen van Ouders met Psychische Problemen (KOPP) voor jeugdhulp en jeugdbescherming kunnen hierbij helpen.

/ Wat vraagt dat?

Professionals kunnen tijdens een intake het systeem en specifiek de ouderrol een plek in de behandeling geven. Bijvoorbeeld door met ouders in gesprek te gaan over de invulling van hun ouderrol. Je bespreekt wat zij voor hun kinderen willen en wat zij nodig hebben om de ouderrol goed in te vullen. Het helpt om daarbij ook expliciet aandacht te besteden aan de kwaliteiten van de ouders.

Wat kunnen organisaties doen? *Organisaties kunnen professionals hierbij faciliteren door intern het gesprek te voeren over het belang van ouderproblematiek voor cliënten, en vanuit daar een bewuste keuze maken om dit standaard onderdeel van de behandeling te laten zijn. Het voeren van dit gesprek zelf kost uiteraard ook tijd. Binnen de bestaande financieringsstromen kan dit in beginsel gefinancierd worden. Omdat gemeenten hier soms verschillende keuzes in maken, adviseren we hierover in gesprek te gaan met financiers.*

Daarnaast kunnen organisaties door middel van bijvoorbeeld KOPP/KOV-groepen cliënten helpen om met psychische problematiek in het gezin om te gaan en voor hen de drempel te verlagen om dit te bespreken.

/ Hoe?

2. Competentie-ontwikkeling

Het kan voor ouders spannend zijn om in gesprek te gaan over hun ouderrol. Als professional moet je dan ook over de juiste handvatten beschikken om dit gesprek goed te kunnen voeren.

/ Wat vraagt dat?

Professionals kunnen onder andere met intervisie de benodigde competenties, zoals de juiste gespreksvaardigheden, verder aanscherpen aan de hand van concrete praktijksituaties. De BIG-(her)registratie vereist voor sommige beroepen al intervisie. Om bijvoorbeeld een SKJ-registratie te behouden is reflectie, waaronder intervisie, ook verplicht. De bestaande bijeenkomsten kunnen gebruikt worden om stil te staan bij de ouderrol als gespreksonderwerp.

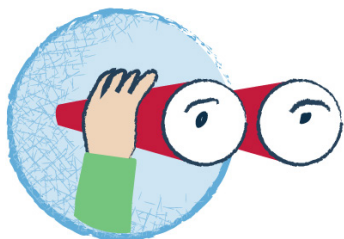

Wat kunnen organisaties doen? *Organisaties kunnen bijscholing aanbieden waarmee professionals zich op dit punt verder kunnen ontwikkelen. Ook kan aandacht voor dit thema bevorderd worden door intern te communiceren over het belang van het gesprek over de ouderrol en te benoemen dat dit een thema voor intervisie kan zijn.*

Elkaar vinden

/ Waarom?

Om goed samen te werken, moet je elkaar kunnen vinden. Letterlijk – weten wie je moet bellen – maar je moet elkaar ook voldoende begrijpen. Soms maken professionals uit andere domeinen andere keuzes, omdat ze in een andere context en vanuit een ander juridisch kader werken. Of ze maken dezelfde keuze, maar gebruiken er andere taal voor. Het is dus niet altijd makkelijk om ‘elkaar te vinden’, maar het is wel nodig om op een prettige en effectieve manier samen te werken in situaties waar er sprake is van problematiek bij zowel de ouder als het kind.

/ Hoe?

1. Elkaar vinden in praktische zin

Als je ergens tegenaan loopt, is het fijn om even te sparren. Maar dan moet je wel weten met wie dat kan. Het is dus belangrijk dat professionals uit verschillende domeinen elkaar goed genoeg kennen om laagdrempelig contact met elkaar op te nemen.

/ Wat vraagt dat?

Van professionals vraagt het om vanuit nieuwsgierigheid en oprechte interesse contacten te leggen en te behouden met professionals uit andere domeinen. Onderdeel daarvan is ook bereikbaar zijn voor de collega's in het andere domein als zij een vraag hebben.

Wat kunnen organisaties doen? *Organisaties kunnen dit mogelijk maken door op directie- of bestuursniveau netwerkverbindingen te leggen met organisaties in het andere domein. Daarnaast kunnen professionals in praktische zaken gefaciliteerd worden. Denk bijvoorbeeld aan een "smoelenboek", vaste contactpersonen per organisatie, of lunchbijeenkomsten met professionals van verschillende organisaties.*

/ Hoe?

2. Elkaar vinden in de communicatie

Een professional uit een ander domein gebruikt vaak andere taal, waardoor een misverstand snel ontstaat. In de communicatie is het daarom belangrijk om ruimte te maken voor het perspectief van de ander en niet te snel je eigen oplossing centraal te stellen. Ook kun je met elkaar stilstaan bij wat een prettige manier is om benaderd te worden. Wat zijn doelen die we nastreven als we met elkaar samenwerken, wat is de werkwijze die we hanteren? Zodoende creëer je met elkaar een basis voor de samenwerking.

/ Wat vraagt dat?

Van professionals vraagt het aandacht, energie en competenties om op een constructieve manier in gesprek te gaan met de professionals van het andere domein.

Wat kunnen organisaties doen? *Organisaties kunnen hierin bijdragen door hier in hun leer- en verbetercyclus aandacht te besteden. Daarnaast kunnen organisaties themabijeenkomsten over interprofessioneel samenwerken organiseren of een module interprofessioneel samenwerken opnemen in het aanbod voor bij- en nascholing. Ook kan er binnen organisaties aandacht aan het thema worden besteed op intranet, in nieuwsbrieven, of in casuïstiek. Bijvoorbeeld in de vorm van een interview met een professional uit het andere domein of een medewerker uit de eigen organisatie die hier ervaring mee heeft.*

/ Hoe?

3. Elkaar vinden in professionele zin

Een professional uit een ander domein werkt vaak vanuit een ander referentiekader. Wil je elkaar vinden in professionele zin? Wees je dan bewust van verschillen in wettelijke opdracht, opleiding, scholing en kennisopbouw. Wanneer je weet hebt van de context en gebruiken in een ander domein, begrijp je de ander beter. Dit kan gaan over formele zaken, zoals een gedragscode, maar ook om informele verschillen in cultuur. Wat voor jou vanzelfsprekend is, hoeft dat in een ander domein niet te zijn. Als je het referentiekader begrijpt, is het veel makkelijker om een goede samenwerking op te bouwen.

Goed voorbeeld

In regio Amsterdam werkt men met het project **innovatieve psychiatrie**. Hierbij wordt de spv'er als een zogenaamde brugfunctionaris ingezet die bewegingsruimte heeft om tussen de v-ggz en jeugdbeschermingsketen te schakelen en kennis over te dragen. Zo creëert deze professional inzicht in het denken en handelen van het andere domein, wat leidt tot (meer) wederzijds begrip.

/ Wat vraagt dat?

Van professionals vraagt het nieuwsgierigheid naar de professionele kaders van de andere professional. In gesprekken met professionals uit andere domeinen helpt het om altijd terug te gaan naar het gezamenlijke belang van ouder en kind en constructief te blijven doorvragen naar de anders probleemanalyse, oplossingsrichtingen en de afwegingen daarbij. Ook kunnen professionals en hun beroepsverenigingen onderzoeken of dit thema een plek kan krijgen in bijscholingen.

Wat kunnen organisaties doen? De organisaties zijn hier het meest aan zet, om ruimte te bieden aan professionals om hiermee aan de slag te gaan. Concreet kan dit bijvoorbeeld in de vorm van bijscholingsbijeenkomsten, intervisie met professionals over de domeinen heen, (anonieme) casusbesprekingen of refereeravonden.

Goed voorbeeld

In de opleiding tot psychiater volgen Aios stages in de kinder- en jeugd-, volwassenen- en ouderenpsychiatrie. Ook zijn er leerlijnen ingericht op drie dimensies, waaronder “de psychiater in het sociaal maatschappelijk domein”.

Gedeelde probleemanalyse

/ Waarom?

Een gedeelde probleemanalyse kan jou als professional inzicht geven in waar de meeste urgentie zit in een casus, rekening houdend met zowel de ouder als het kind. Je kunt samen met de andere professional bepalen wat de eerste stappen van de ondersteuning zijn, en hoe eventuele behandeling van de ouder en ondersteuning van het kind op elkaar kunnen aansluiten. Zo kun je een gezamenlijke lijn uitstippelen, samen bespreken wat jullie zien als verstandige en noodzakelijke zorg en elkaar aanvullen door kennis van het andere domein toe te voegen. Dit draagt bij aan een meer gezinsgerichte benaderingswijze, en is een stevige basis voor de inzet van passende zorg op het juiste moment.

/ Hoe?

1. Het uitdiepen van de sociale context

In beide domeinen is aandacht voor zowel ouder als kind van belang. De kindcheck en oudercheck spelen daar een rol in, maar geven nog geen volledig beeld. Het helpt om vanuit beide domeinen het gesprek over de ouderrol te voeren met de cliënt (of dat nu de ouder of het kind is) en vervolgens met elkaar daarover in gesprek te gaan. Zo creëer je een vollediger beeld van de situatie, wat helpt om tot een gedeelde probleemanalyse te komen.

/ Wat vraagt dat?

Van professionals vraagt het om het initiatief te nemen om de ouder- of kindcheck met de professional uit het andere domein af te stemmen en te verdiepen. Er kan bijvoorbeeld een verklarende analyse worden gemaakt door middel van het **7 factorenmodel**. Daarbij is het de moeite waard om te kijken of dit gesprek samen met de ouder gevoerd kan worden. Zo betrek je de ouder steviger bij de analyse. Een bijkomend voordeel hierbij is dat voor een gesprek met de ouder financiering vanuit de volwassenen-ggz mogelijk is, waar een gesprek tussen alleen professionals niet apart gefinancierd wordt. Dit vraagt wel dat de volwassene al in behandeling is.

Wat kunnen organisaties doen? Van organisaties vraagt het om tijd te faciliteren voor gesprekken tussen professionals onderling. Dit zit in de volwassenen-ggz verdisconteerd in de tarieven en wordt dus niet apart gefinancierd.

/ Hoe?

2. Het formuleren van een gezamenlijk doel

Als professionals kun je met elkaar in gesprek gaan over het doel van de behandeling en ondersteuning. Het formuleren van een overkoepelend, gezamenlijk doel draagt bij aan betere samenwerking. Dit betekent overigens niet dat de behandeling er voor ouder en kind hetzelfde uitziet. Je streeft samen iets na voor het gehele gezin of systeem. Daarnaast kun je subdoelen voor de (eigen) individuele cliënt formuleren en hierover afstemmen.

/ Wat vraagt dat?

Van professionals vraagt het om systeemgericht(er) te kijken naar de cliënt en de behandeling. Daarbij is het van belang om écht samen op te trekken, regelmatig af te stemmen over de voortgang van de behandeling en ondersteuning en daarbij te toetsen of de professionals uit beide domeinen nog steeds hetzelfde beeld hebben van wat er nodig is.

Wat kunnen organisaties doen? Organisaties kunnen aandacht vragen voor het belang van het formuleren van een gezamenlijk doel. Ook vraagt dit tijd om professionals met elkaar in gesprek te laten gaan. Tot slot kan een gedeelde probleemanalyse ook enig inzicht van de problematiek van de cliënt in het andere domein vragen van de professional; waar nodig kan een organisatie dit met gerichte bijscholing ondersteunen.

Verwachtingen uitspreken

/ Waarom?

Als professional werkzaam in het jeugddomein werk je binnen andere kaders en met een andere opdracht dan professionals in het domein van de volwassenen-ggz (en vice versa). Je werkt immers vanuit een andere (primaire) behandelstelling en hebt met andere regels en richtlijnen te maken. Wat je kan en mag, verschilt hierdoor. Deze verschillen maken het soms lastig om samen te werken, vooral wanneer niet duidelijk is waarom je anders te werk gaat en wat je wel (en niet) voor elkaar kan betekenen. Zo is de inzet van drang en dwang een gebruikelijk onderdeel in delen van de jeugdzorg, maar is intrinsieke motivatie belangrijk voor een succesvolle ggz-behandeling.

Het is dan ook belangrijk om verwachtingen naar elkaar uit te spreken en helder te zijn over wat je van elkaar kan verwachten binnen je eigen kaders. Daarbij hoort ook expliciet uit te spreken wat níet kan.

/ Hoe?

1. Een open gesprek

Om de samenwerking te versterken is het belangrijk voor beide professionals om te weten wat zij van elkaar verwachten en waarom. Besteed hier aandacht aan wanneer je de samenwerking opzoekt, door in een open gesprek aan te geven wat jij als professional nodig hebt, wat je verwacht, wat een ander van jou kan verwachten en wat ook niet.

/ Wat vraagt dat?

Professionals kunnen een constructieve basis voor samenwerking leggen door bij het eerste contact samen een aantal vragen te beantwoorden. Waarom wil je samenwerken? Wat wil je bereiken voor je cliënt (ouder en kind)? Wat denk je dat de ander voor je kan betekenen? Wat kan jij voor de ander betekenen? Welke verantwoordelijkheden horen daarbij? Ziet de ander dat op dezelfde manier? Houd hierbij rekening met elkaars denkkader en zienswijze.

Wat kunnen organisaties doen? Kennis van de kwaliteitsstandaarden van andere professionals helpt om over en weer de juiste verwachtingen te hebben. Soms zijn er wel verschillen mogelijk in hoe kwaliteitsstandaarden in interne handleidingen en werkinstructies verwerkt zijn. Als professionals vaak ergens tegenaan lopen in de samenwerking, is het belangrijk te onderzoeken wat er binnen de kaders van regelgeving en kwaliteitsstandaarden opgelost kan worden. Pas hier waar nodig de interne richtlijnen op aan.

/ Hoe?

2. Oog hebben voor wat níet kan

Even belangrijk als uitspreken wat je van elkaar verwacht, is uitspreken wat je niet van elkaar kunt verwachten. Benoem, wanneer iemand het gesprek aangaat met jou als professional, dus ook waar de grenzen liggen. Bijvoorbeeld vanuit jouw professionele kaders en richtlijnen, vanuit beperkingen aan financiering, of de grenzen van jouw deskundigheid.

/ Wat vraagt dat?

Professionals moeten accepteren dat de ander mogelijk niet kan helpen zoals je zou willen. Zo kan het zijn dat een bepaalde inzet vanwege financiering of professionele standaarden niet zomaar toegezegd kan worden, en zijn er grenzen aan wat je vooraf kunt voorspellen over het resultaat van een behandeling. Wees nieuwsgierig en geef de ander de ruimte om grenzen aan te geven. Probeer daarbij te voorkomen dat je enkel de grenzen bewaakt van jouw vakgebied, luister naar de behoeften van de samenwerkingspartner en denk ook mee in wat jullie wél voor elkaar kunnen betekenen.

Benieuwd naar de kaders van het andere domein? Kijk bijvoorbeeld eens naar de:

- [Kwaliteitsstandaarden in de zorg voor jeugd](#)
- [Richtlijn Kinderen van Ouders met Psychische Problemen \(KOPP\)](#)
- [Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming ggz-standaarden KOPP/KOV.](#)

Inzet van passende expertise op het juiste moment

/ Waarom?

Professionals in het jeugddomein en in de volwassenen-ggz hebben ieder hun eigen kracht. Je bent op een andere manier opgeleid en hebt een andere expertise. Die krachten kunnen elkaar aanvullen. Een ggz-professional kan bijvoorbeeld ouderproblematiek duiden, terwijl een jeugdhulpprofessional weet hoe het kind het beste benaderd kan worden. Wanneer je samenwerkt met de ander is het dan ook goed om te weten waar je (niet) van bent en hoe je elkaar het beste aan kan vullen.

/ Hoe?

1. Samen bepalen wie waarvoor aan de lat staat

Bespreek met elkaar wat de werkwijzen zijn, wat iedere professional in te brengen heeft, en welke voorwaarden er zijn om de juiste expertise in te kunnen zetten. Door scherp te krijgen wie op welk punt de meest passende expertise in kan zetten kun je voorkomen dat je op elkaars stoel gaat zitten.

/ Wat vraagt dat?

Professionals kunnen gedurende een traject met elkaar meedenken over ieders rollen en verantwoordelijkheden en of dat wat ze doen iets oplevert. Houd het simpel en begin waar je voor gevraagd bent (ook al betekent dat soms een beperktere rol dan je zou willen). Accepteer dat je soms samen één stap tegelijk kunt zetten en dat je niet altijd de gehele behandeling aan kan bieden, maar onderdeel bent van een groter geheel. Om dit te kunnen doen is een goede, gedeelde inschatting van wat op dat moment het meest helpend is nodig. Zie ook het kopje “[Gedeelde probleemanalyse](#)” hiervoor.

Goed voorbeeld

In regio's Zwolle en Twente wordt gewerkt met zogenaamde ‘[reflecting-teams](#)’, waarbij verschillende organisaties elkaar tussentijds en/of na een behandeling ontmoeten om te reflecteren op het eigen handelen. Zo kan tijdens een traject expertise op- of afgeschaald worden, en wordt ook bij volgende behandelingen betere keuzes gemaakt over welke expertise ingezet moet worden.

/ Hoe?

2. Kijken wat er wél kan

Soms zijn er belemmeringen om direct de beste zorg in te zetten. Zo kan er sprake zijn van wachtlijsten. Ook komt het voor dat een ouder geen probleem (h)erkent, en dus ook niet bereid is om zelf behandeld te worden. Vanuit de volwassenen-ggz is het dan vaak lastig om zorg in te zetten: deels omdat zij werken vanuit de behandelbereidheid van de cliënt, en deels omdat financiering niet goed van de grond komt als een ouder geen indicatie wil aanvragen. Kijk dan welke inzet alsnog kan helpen om (kleine) stappen te zetten.

/ Wat vraagt dat?

Professionals kunnen voor cliënten die op wachtlijsten staan mogelijk overbruggingszorg bieden, óf meedenken hoe dat georganiseerd kan worden. Dit kan bijvoorbeeld via de POH-GGZ of via [e-health tools](#). Voor ouders die niet behandelbaar zijn zou een jeugdzorgprofessional kunnen kijken of het via het wijkteam mogelijk is om bemoeizorg vanuit de OGGZ in te zetten. Deze professionals hebben juist de nodige expertise om mensen zonder eigen zorgvraag te benaderen, en zijn niet afhankelijk van de indicatie voor financiering. Soms kunnen ervaringsdeskundigen of sleutelpersonen in een bepaalde gemeenschap een rol vervullen om de drempel tot ggz-behandeling of juist jeugdhulp te verkleinen.

Randvoorwaarden: gegevensdeling

/ Waarom?

De privacy van de cliënt weegt vanzelfsprekend zwaar. Medische gegevens (ook het feit 'dat' iemand in behandeling is) zijn zeer gevoelig en door de wet bijzonder goed beschermd. Daarnaast hebben professionals in de ggz te maken met een medisch beroepsgeheim. Voor een goede samenwerking is het echter vaak juist van belang om informatie met elkaar te delen.

/ Hoe?

Toestemming van de ouder

De cliënt (ouder of kind ouder dan 12 jaar) kan toestemming geven om (bepaalde) informatie over hem of haar te delen met professionals uit het andere domein. Daarbij is wel van belang dat duidelijke afspraken gemaakt worden, bijvoorbeeld over welke informatie precies gedeeld wordt, met welk doel, en met wie. Wanneer je informatie opvraagt, helpt het om helder te zijn naar de andere professional over wat je hierover met de cliënt hebt besproken, zodat de andere professional ook kan inschatten of de cliënt weloverwogen toestemming heeft gegeven.

/ Wat vraagt dat?

Van professionals vraagt dit om goed het gesprek te voeren met cliënten over het delen van informatie. Daarbij gaat het enerzijds om het belang van het delen van de informatie: hoe kan dit helpen in de zorg voor het gezin? Ook moet voor de cliënt duidelijk zijn met wie de informatie over hen gedeeld wordt, met welk doel, en wanneer dit gebeurt. Zo kunnen duidelijke afspraken gemaakt worden, die ook de professional uit het andere domein helderheid bieden over wat wel en niet gedeeld kan worden.

/ Hoe?

Bekendheid met wat er wel en niet kan

Bij het opvragen van informatie is het belangrijk dat je aangeeft *wat* je wil weten, en *waarom*. Dat helpt de andere professional om dit te beoordelen, en met de cliënt te overleggen. Daarbij is het van belang om te realiseren dat er naast de AVG voor professionals in de ggz ook een medisch beroepsgeheim is. Aan de andere kant is er in bepaalde situaties mogelijk juist ook een verplichting om informatie te delen (bijvoorbeeld in het kader van de meldcode).

/ Wat vraagt dat?

Het helpt als professionals kennis hebben van de (wettelijke) kaders waar zichzelf en andere professionals zich binnen moeten bewegen. In de samenwerking helpt het daarnaast om met een open blik met elkaar mee te denken wat er nodig is, hoe dat georganiseerd kan worden en welke alternatieven er zijn. Zo kan het zijn dat een ggz-professional niet veel details over diagnose en behandeling kan geven, maar met toestemming van de ouder wel iets kan vertellen over bepaald *gedrag* van de ouder dat invloed kan hebben op het kind.

Voor meer informatie zie bijvoorbeeld:

- [Handvat Gegevensuitwisseling zorg en veiligheid | VNG](#)
- [Kinder mishandeling: model samenwerkingsafspraken Informatie-uitwisseling | KNMG](#)
- [PrivacyApp \(jeugdconnect.nl\)](#)
- [Nieuwe e-learning geeft inzicht in Privacywetgeving en Beroepsgeheim in het Jeugddomein – Zorg voor de Jeugd](#)

Randvoorwaarden: vanuit financiering en stelsel

/ Waarom?

Professionals kunnen verschillende dingen doen om met professionals in het andere domein samen te werken; zeker als ze daarin gesteund worden door hun organisatie. Ze zijn echter ook afhankelijk van een aantal randvoorwaarden waar ze zelf beperkt invloed op hebben. Denk hierbij aan beperkingen in tijd, wachtlijsten en kaders vanuit gemeenten, zorgverzekeraars of landelijke regelgeving vanuit de Rijksoverheid.

Financiers

Gemeenten en zorgverzekeraars zijn belangrijk om professionals en organisaties te faciliteren en motiveren om samen te werken bij een gezin waarin zowel ouderproblematiek als een zorgbehoefte bij een kind speelt. Beide partijen hebben daar baat bij: zowel voor ouders als kinderen kunnen trajecten effectiever ingezet worden als dit belangrijke gedeelte van het systeem goed meegenomen wordt. Hierbij speelt ook mee dat het oplossen van problematiek in de kindertijd preventief kan werken voor als het kind volwassen is. Dit kan bijdragen aan de houdbaarheid van het stelsel op langere termijn.

Financiers kunnen organisaties via inkoop- en contractvoorwaarden aansturen om professionals te stimuleren samen te werken met het andere domein. Ook zijn er mogelijkheden om dergelijke samenwerkingen te faciliteren via specifieke projecten of subsidies. Dit vraagt wel zicht op een structurele oplossing, en is met name ondersteunend in een opstart- of pilotfase.

Het stelsel

Uiteindelijk zijn er ook grenzen aan wat financiers kunnen doen, rekening houdend met wet- en regelgeving, logica van de stelsels en financiële middelen. Daar speelt mee dat iedere keuze voor de inrichting van stelsels nu eenmaal leidt tot

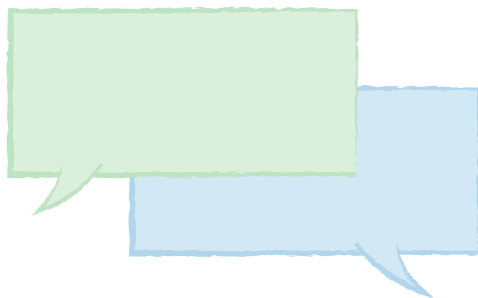
grensvlakken tussen domeinen, en op die grensvlakken ontstaan knelpunten. Dat is ook binnen deze context het geval. Doordat beide stelsels vanuit een andere logica handelen, financiering niet op elkaar aansluit en de kaders (wet- en regelgeving en beroepscode) anders zijn, kan het erg lastig zijn om integrale zorg te leveren. Een andere keuze voor de grenzen zal *andere* knelpunten opleveren, en vormt dus geen volledige oplossing.

Dat maakt het essentieel om te kijken welke mogelijkheden er zijn om de stelsels rond dit grensvlak vloeiender op elkaar aan te laten sluiten. Een deel daarvan is in dit document beschreven. Door aandacht te hebben voor het perspectief van waaruit het andere domein werkt en wat dit betekent in de praktijk, verwachtingen uit te spreken en samen op zoek te gaan naar wat wél kan, kunnen stappen gezet worden.

Er zijn ook mogelijkheden denkbaar die aanpassing aan het stelsel, wetgeving en/of bekostigingsstructuren vragen. Denk daarbij bijvoorbeeld aan de structurele financiering van overleg tussen beide domeinen, zoals voor de consultatiefunctie. Zo wordt het vanaf 2024 mogelijk een consult in te zetten vanuit de volwassenenggz, met een betaaltitel in de Zorgverzekeringswet. Daarnaast wordt door het ministerie van VWS een actielijn opgestart rondom bekostigingsvraagstukken bij deze samenwerking.

Samenwerking in de praktijk

Hoe ziet een goede verbinding tussen jeugdhulp en volwassenen-ggz eruit in de praktijk? Een ambulant begeleider bij een jeugdhulpaanbieder vertelt over haar ervaring met samenwerking met professionals in de volwassenen-ggz. Dit pakte goed uit voor de ouder en het kind, maar ook de professionals.

Welke casus staat je bij waarin je samengewerkt hebt met de volwassenen-GGZ?

“Een gezin dat ik al lang kende. Ik had moeder ondersteund met opvoeden toen het kind klein was, en die ondersteuning was gestopt toen het gezin op de rit was. Moeder had alleen wel psychische problematiek en raakte op gegeven moment uit balans. Toen werd besloten haar kind in een netwerkgezin te plaatsen en werd een gezinsvoogd ingeschakeld. Die heeft de volwassenen-ggz ingezet: een psycholoog en andere hulpverleners, zoals een sociaal psychiatrisch verpleegkundige. Ik werd toen ook opnieuw betrokken.”

Hoe is de samenwerking (succesvol) verlopen?

“De moeder wist zelf goed wat voor hulp ze nodig had. Vanuit de jeugdhulp hebben we de moeder in eerste instantie geïnterviewd. Zo kwamen we erachter wat ze belangrijk vond en hoe we samen aan de slag konden. Vervolgens hebben we alle ondersteuning vormgegeven vanuit een basis van vertrouwen en transparantie. Daardoor kwam de moeder in meewerkstand, en liet ze hulpverlening meer toe.

Deze moeder heeft een hoog risico dat ze in de toekomst weer uit balans raakt. Zowel vanuit de volwassenen-ggz als vanuit jeugdhulp werd daarom gewerkt aan een veiligheidsplan. Zo'n plan is bedoeld voor situaties waarin de moeder opnieuw uit

balans raakt. We hebben die twee plannen samengevoegd tot één veiligheidsplan. Hiervoor hebben we met een heel team én het systeem rond de moeder, waaronder nauwe vrienden en betrokken hulpverleners, de situatie in kaart gebracht. Ook hebben we opgeschreven wie waar en wanneer verantwoordelijk voor is. Alle professionals weten nu aan welke signalen ze kunnen herkennen dat moeder uit balans raakt en de ouderrol in het geding komt, en hoe ze dan moeten handelen. Zo kunnen we de situatie gezamenlijk in de gaten houden. Iedere zes weken is er een multidisciplinair overleg. Alle betrokkenen doen hieraan mee, inclusief moeder zelf. We werken goed samen, ondanks de verschillende disciplines en achtergronden.”

Wat zou er gebeurd zijn als er geen samenwerking was geweest?

“Moeder is altijd heel gemotiveerd geweest om haar kind zelf op te voeden en een goede moeder te zijn. Door samen te werken, weten de betrokken professionals elkaar snel te vinden als het weer spannend wordt. Dat geeft voldoende zekerheid dat het kind weer thuis kan wonen. Dit was waarschijnlijk niet mogelijk geweest als we niet zo goed op elkaar hadden afgestemd. En ook niet als we allemaal vanuit ons eigen perspectief hadden gehandeld.”